

Maahanmuutto Suomeen ennen, nyt ja tulevaisuudessa

Pasi Saukkonen

Kahdeksan miljoonan asukkaan Suomi vuonna 2050 vaatisi nykyistä huomattavasti suurempaa maahanmuuttoa ja parempaa pitovoimaa. Tämä työpaperi tarkastelee suomalaisen maahanmuuton historiaa ja reittiä kahdeksan miljoonan suomalaisen yhteiskuntaan.

Tiivistelmä

MDI:n luotsaamassa hankkeessa pohditaan Suomen ja kuntien talouden kasvun ja kestävyys-tulevaisuutta kysymällä: Mitä jos Suomessa olisi kahdeksan miljoonaa suomalaista vuonna 2050? Mitä yhteiskunnallisia rakenteita Suomen pitäisi uudistaa ja mitä seurauksia selvästi suuremmasta asukasluvusta voisi olla? Tämä työpaperi kuvaa, kuinka kahdeksan miljoonan asukkaan Suomi vuonna 2050 edellyttäisi huomattavasti nykyistä mittavampaa ja onnistuneempaa maahanmuuttoa sekä pitkäjänteistä kotouttamispolitiikkaa.

Työpaperin keskeiset havainnot ja keskustelunavaukset ovat:

- **Suomalaisen maahanmuuttopolitiikan historia on verrattain lyhyt.** Aktiivista maahanmuuttopolitiikkaa on harjoitettu vasta noin 20 vuoden ajan. Etnisesti ja kulttuurisesti moninainen Suomi ei kuitenkaan ole viimeaikainen ilmiö eikä se ole ainoastaan maahanmuuton tuottamaa. Suomi on aina ollut monikulttuurinen maa.
- **Suomen ei ole mahdollista saavuttaa kahdeksan miljoonan asukaslukua ilman huomattavasti suurempaa maahanmuuttoa, vahvaa pitovoimaa sekä parempaa kotoutumista.** Suomen pitäisi olla entistä houkuttelevampi maa etenkin osaavan työvoiman ja opiskelijoiden silmissä kovenevassa kansainvälisessä kilpailussa.
- **Koulutetun työikäisen väestön houkutteleva Suomeen vaatisi suunnanmuutosta maahanmuuttopolitiikassa.** Suomeen asettautumista tulisi tukea kaikkien maahanmuuttajaryhmien kohdalla kullekin ryhmälle parhaiten sopivalla tavalla. Suomeen muuttaneille täytyisi tarjota selkeä perspektiivi jäädä Suomeen ja päästä kohtuullisilla panostuksilla yhteiskunnan täysivaltaiseksi jäseneksi oikeuksineen ja velvollisuuksineen. Maahanmuuttopolitiikan onnistuminen edellyttää pitkäjänteisyyttä ja maahanmuuttoon positiivisesti suhtautuvaa asennetta. Moninaisen yhteiskunnan kehittäminen edellyttää tietoa ja sen hyödyntämistä sekä laajaa yhteiskunnallista keskustelua.

Johdanto

Kahdeksan miljoonan väestön Suomi vuonna 2050 ei onnistu ilman laajamittaista muuttoa Suomeen ja suurta positiivista vuosittaista nettomuuttoa. Maahanmuuton nykyinen taso ei riitä, vaan muuttajia pitäisi olla enemmän kuin nyt, ja heistä tarpeeksi monen pitäisi myös jäädä Suomeen. Tällainen muutos edellyttää Suomelta tehokkaita ja tuloksellisia maahanmuutto- ja kotoutumispoliittisia toimia. Muuttoliike muuttaisi monella tapaa Suomea, ja tähän pitäisi varautua ennakoivasti. Avaan tässä kirjoituksessa Suomeen muuton historiaa, suomalaisen maahanmuutto- ja kotoutumispoliitiikan kehitystä ja sitä, minkälaisia vaikutuksia laajalla maahanmuutolla on vastaanottavalle yhteiskunnalle lyhyellä ja pitkällä aikavälillä.

Maahanmuutto Suomeen ennen vuotta 1989

Maahanmuutto Suomeen oli itsenäisyyden ensimmäisten seitsemän vuosikymmenen ajan vähäistä. Etenkin 1960- ja 1970-luvun vaihteessa maamme oli Ruotsiin suuntautuneen siirtolaisuuden vuoksi kansainvälisen muuttoliikkeen osalta pahasti nettomuuttotappioma.

Määrätietoista maahanmuutto- tai ulkomaalaispolitiikkaa Suomella ei myöskään ollut. Neuvostoliitosta loikanneet joko onnistuivat jatkamaan matkaansa, tai heidät palautettiin takaisin. Suomeen muuttaneista suurin osa tuli perhesyistä, pakolaisia Suomi vastaanotti 1970- ja 1980-luvulla pieniä määriä ensin Chilestä ja sitten Vietnamista.

Ulkomaalaisten oikeudet olivat monella tapaa rajoitetut. Kieltä, kulttuuria ja alkuperää painottava etnis-nationalistinen käsitys suomalaisuudesta teki täysin hyväksytyksi tulemisesta vaikeaa. Kansainvälisen muuttoliikkeen vaikutus suomalaiseen yhteiskuntaan oli kaikkineen pieni, vaikka joillain yksilöillä saattoi tulla omilla aloillaan suurta merkitystä.

Kasvavaa maahanmuuttoa ilman maahanmuuttopolitiikkaa 1989—2005

Kylmän sodan päättyminen muutti tilanteen täysin. Itää ja länttä toisistaan erottavat Euroopan rajat avautuivat. Euroopan yhdentyminen lisäsi liikkuvuutta asteittain laajenevassa Euroopan unionissa (aluksi yhteisöissä), johon Suomi liittyi vuonna 1995. Kriisit ja konfliktit lisäsivät maailman pakolaisten määriä, joista osa päätyi myös Suomeen. Liikkuvuus lisääntyi ylipäätään globaalisti, maapallo tavallaan kutistui.

Neuvostoliiton uudistamisella ja lopulta lakkauttamisella oli Suomelle erityisen suuri merkitys. Suomeen muutettiin runsain joukoin uudelleen itsenäistyneestä Virosta, etenkin maan

liittyttyä Euroopan unioniin vuonna 2004. Heistä monet tulivat Suomeen töihin, samoin osa Venäjältä tai Virosta muuttaneista venäläisistä. Perhesyyt olivat kuitenkin monilla Suomeen muuton taustalla.

Erityinen ryhmä ovat inkerinsuomalaiset, jotka presidentti Mauno Koiviston aloitteesta katsottiin paluumuuttajiksi, mikäli he halusivat Suomeen muuttaa. Neuvostoliitosta saapuivat myös ensimmäiset somalialaiset, jotka hakivat paikkaa, minne mennä, kun kotimaassa oli syttynyt sisällissota, ja tilanne Neuvostoliitossa oli epävarma.

Hiljalleen alkoi rakentua myös suomalainen maahanmuuttopolitiikka osana kansainvälistä järjestelmää ja Euroopan unionin linjauksia ja säädöksiä. Työvoiman kansainväliseen rekrytointiin suhtauduttiin kuitenkin aluksi varauksellisesti. 1980-luvun lopulta lähtien Suomella on ollut pieni vuotuinen pakolaiskiintiö. Kansainvälisten opiskelijoiden määrät kasvoivat, mutta harvat jäivät valmistuttuaan Suomeen.

Ulkomaalaisten asema Suomessa kuitenkin parani. Suomessa asuvista tuli lain edessä yhdenvertaisia kansalaisuudesta riippumatta, ja lainsäädäntöä uudistettiin muutenkin. Ensimmäinen laki kotoutumisen edistämisestä ja turvapaikanhakijoiden vastaanotosta hyväksyttiin vuonna 1999. Se systematisoi kansainvälisen suojelun piirissä oleville sekä työttömiksi tai toimeentulotuen varaan joutuneille Suomeen muuttaneille kotoutumista edistävät valtion ja kuntien palvelut.

Vaikka muutto oli edelleen melko vähäistä, se alkoi muuttaa Suomea. Väestön etninen, kielellinen ja kulttuurinen moninaistuminen koski tosin lähinnä pääkaupunkiseutua, jonne suuri osa maahanmuuttajista asettui. Vaikka heitä sijoittui suurempia määriä myös esimerkiksi joihinkin Turun lähiöihin, syntyperältään ulkomaalaistaustainen väestö on Suomessa alueellisesti harvinaisen keskittynyttä. Ulkomaalaistaustaisilla tarkoitetaan suomalaisessa tilastoinnissa niitä, joilla molemmat vanhemmat, tai ainoa tiedossa oleva, ovat syntyneet ulkomailla.

1990-luvulla myös käsitys suomalaisuudesta ja Suomen kansallinen identiteetti alkoivat muuttua avoimempaan, moninaisempaan ja dynaamisempaan suuntaan. Nyt alettiin korostaa maamme ja sen väestön eurooppalaisuutta. Historialliset vähemmistömme alkoivat saada tunnustusta niin lainsäädännössä kuin suomalaisuuden kuvauksissa. Suhtautuminen maahanmuuttoon oli päätöksentekijöiden piirissä laimean myönteistä, mutta yhä varsin täsmentymätöntä.

Kohti aktiivista maahanmuuttopolitiikkaa 2006—2023

Pääministeri Matti Vanhasen ensimmäinen hallitus (2003–2007) otti ensimmäisenä avoimen myönteisen kannan työ- ja opiskeluperusteiseen maahanmuuttoon ja sen edistämiseen. Mielialan muutos liittyi tavoitteeseen vastata väestön ikääntymisestä ajan mittaan aiheutuviin

haasteisiin. Havaintoja väestökehityksestä ja väestön ikärakenteen muutoksesta sekä tämän seurauksista taloudelle, palveluille ja yhteiskunnalle oli esitetty jo ainakin 1980-luvulla.

Hallituksen maahanmuuttopoliittinen ohjelma oli kuitenkin varsin ylimalkainen. Se ei esittänyt selvennyksiä tai tarkennuksia siitä, mistä työ- ja opiskeluperusteisia muuttajia Suomeen saataisiin, ja mitä Suomen pitäisi heidän saamiseen tehdä. Ennen maahanmuuttopoliittisen toimenpideohjelman valmistumista Suomeenkin iski puolestaan vuonna 2008 puhjennut kansainvälinen finanssikriisi. Toimenpideohjelman ote olikin periaateohjelmaa selvästi varovaisempi.

Tietty aaltomaisuus leimaakin suomalaista maahanmuuttopolitiikkaa. Syntyvyyden voimakas aleneminen ja eliniän piteneminen ovat vuosien mittaan voimistaneet käsityksiä siitä, että työvoima tulee Suomessa vähenemään ja työikäisten osuus väestöstä pienenemään. Tilanteen korjaaminen kansainvälisellä rekrytoinnilla on noussut toistuvasti esille, mutta ajatuksesta on kuitenkin myös aina helposti luovuttu.

Vuoden 2015 niin sanottu pakolaiskriisi yllätti Euroopan ja aiheutti yhden keskeytyksen työperusteisesta maahanmuutosta käytävään keskusteluun. Suomeen saapui lyhyessä ajassa suurehko joukko lähinnä irakilaisia miehiä, jotka päättivät normaalireiteistä poiketen jatkaa matkaansa aina Suomeen asti. Syyrialaisia Suomi vastaanotti lähinnä vasta myöhemmin EU:n sisäisten siirtojen seurauksena. Suomalaisella maahanmuuttopolitiikalla ei tässäkään tapauksessa ollut juuri merkitystä.

Suomen hallitus ryhtyi ensimmäisen kerran kunnolla konkreettisiin toimiin työperusteisen maahanmuuton edistämiseksi Juha Sipilän pääministerikaudella (2015–2019). Hallituskauden loppupuolella aloitettiin Talent Boost -ohjelma ja käynnistettiin siihen kytkeytyviä kansainvälistä rekrytointia edistäviä hankkeita. Ohjelma sai jatkoa pääministereiden Antti Rinne (2019) ja Sanna Marin (2019–2023) hallituksissa.

Kasvava ja moninaistuva muutto Suomeen

Muutokset näkyivät myös Suomeen suuntautuneessa muutossa etenkin koronapandemian vuodelle 2020 aiheuttaman pienen notkahduksen jälkeen. Aikaisemmin Suomi oli vastaanottanut työperusteista muuttajaa lähinnä vain Virossa sekä kansainvälisen ketjumuuton mukaisesti esimerkiksi kiinalaisia ja nepalilaisia ravintola-alan työntekijöitä ja näiden perheenjäseniä. Muiden EU-maiden kansalaisia Suomi ei juuri ollut kiinnostanut.

Ulkomaan kansalaisten nettomuutto Suomeen vaihteli vuosina 2015–2020 välillä 16 000–21 000. Vuonna 2022 luku oli kuitenkin noin 36 000 ja vuonna 2023 jopa 60 000. Viimeksi mainittuun lukuun sisältyy paljon Ukrainan sotaa paenneita ja Suomesta tilapäistä suojelua saaneita henkilöitä, jotka olivat kyseisenä vuonna rekisteröity Suomen väestöön. Ennen Venäjän hyökkäystä ukrainalaisia oli myös muuttanut Suomeen lähinnä töihin, usein kausityöluontoisesti.

Maahanmuuton kasvu on suurelta osin ollut seurausta myös kasvaneesta työ- ja opiskeluperusteisesta muutosta. Samalla lähtömaiden painopiste on asettunut entistä selvemmin Aasiaan. Kansainvälinen rekrytointi näkyy etenkin usein hoitoalalle tulleiden filippiiniläisten muu-
tossa: vuosina 2021–2024 Suomeen myönnettiin filippiiniläisille lähes 7 000 työperusteista ensimmäistä oleskelulupaa, kun vuosina 2016–2019 määrä oli noin 1 300.

Kansainvälisten opiskelijoiden määrät ovat niin ikään kasvaneet merkittävästi, suurelta osin ilmeisesti oppilaitosten omien rekrytointi- ja markkinointitoimien seurauksena. Vuosina 2016–2019 myönteisten opiskeluperusteisten oleskelulupien määrä oli hieman alle 25 000, vuosina 2016–2019 lähes 42 000. Suuri osa viime vuosina tulleista ulkomaisista opiskelijoista on tullut Suomeen Etelä-Aasiasta, Intian lisäksi Bangladeshista, Nepalista, Sri Lankasta ja Pakistanista, sekä Vietnamista. Monet ovat tulleet Suomeen myös perheineen.

Viimeaikainen kehitys

Kesällä 2023 toimintansa aloitti pääministeri Petteri Orpon hallitus. Sen ohjelma ja politiikka-toimet poikkeavat selvästi etenkin Sipilän, Rinteen ja Marinin hallitusten aikana orastaneesta aktiivisen maahanmuuttopolitiikan linjasta ja pidemmällä aikavälillä laajemminkin suomalaisesta maahanmuutto- ja kotouttamispolitiikasta. Suuri osa hallitusohjelmassa hahmotelluista ja tähän mennessä monelta osin jo toteutetuistakin toimenpiteistä ovat maahanmuuttopolitiikan kiristystä.

Hallitusohjelmassa mainitaan kyllä, että ”työperusteinen maahanmuutto on Suomen talouskasvun ja palvelujen turvaamisen kannalta erittäin tärkeää”, mutta sekä ohjelman yleisilme että konkreettisemmat toimenpiteet heijastavat kielteistä suhtautumista maahanmuuttoon. Suomeen muuttamisen edellytyksiä on tiukennettu, Suomeen jäämistä on vaikeutettu, pysyvän oleskeluluvan kriteerejä on kovennettu ja Suomen kansalaisuuden saamisen ehtoja on hankaloitettu. Perussuomalaisten puhe paradigmamuutoksesta ei ole ollut liioiteltua. Vaikka tiukennuksista suuri osa kohdistuu niin sanottuun humanitaariseen maahanmuuttoon, toimenpiteistä monet koskevat myös työ-, opiskelu- ja perheperusteista muuttoa.

Muutto Suomeen onkin vuosina 2024 ja 2025 ollut vähäisempää kuin sitä edeltävinä vuosina. Vuonna 2024 ulkomaan kansalaisten nettomuutto oli 49 000 henkilöä. Viime vuoden ja kulu-
van vuoden ennakkotietojen perusteella etenkin työperusteinen muutto on ollut selvästi vähäisempää. Orpon hallituksen politiikalla voi olla tähän kehitykseen jotain vaikutusta, mutta todennäköisesti lasku johtuu enemmän talouden laskusuhdanteesta. Vaikea taloudellinen tilanne on joiltain osin kohdistunut ulkomaalaisia vahvasti työllistäville aloille kuten rakentamiseen. Terveystieteiden julkisen talouden leikkaukset ovat puolestaan sekä hillinneet kansainvälistä rekrytointia että halukkuutta hakeutua Suomeen.

Vuoden 2025 alusta Suomessa astui voimaan myös uusi laki kotoutumisen edistämisestä. Ensimmäistä lakia oli uudistettu vuonna 2010. Tällöin avattiin mahdollisuus päästä kotouttamispalvelujen piiriin kaikille, joiden katsottiin alkukartoituksen perusteella voivan niistä hyötyä. Käytännössä työ- ja opiskeluperusteisten muuttajien kotoutumisen edistäminen jäi kuitenkin vähäiseksi, ja pitkälti kuntien vapaaehtoisten, usein hankepohjaisten järjestelyjen varaan.

Uusimman lain merkittävimmät muutokset ovat kotoutumispalvelujen järjestämisen vastuun aikaisempaa vahvempi sijoittuminen kunnille ja kohderyhmän laajentaminen kotihoidon tukea saaville pienten lasten vanhemmille. Tämänkin lain lähtökohdat ovat samat kuin ne ovat olleet 1990-luvun lopusta lähtien: kotoutuminen ymmärretään oman paikkansa löytämisenä ja osallistumisena suomalaisessa yhteiskunnassa samalla kun huomioidaan muuttajien oikeus oman kielen ja kulttuurin säilyttämiseen. Tältäkin osin Orpon hallitus pyrkii tosin kotoutumista yksisuuntaistaviin ja yksiulotteistaviin sekä Suomeen muuttaneiden velvollisuuksia korostaviin uudistuksiin.

Miten suomalaisessa politiikassa pitäisi toimia?

Suomen väestön kasvu kahdeksaan miljoonaan henkeen vuonna 2050 tarkoittaa vajaata kahta ja puolta miljoonaa uutta suomalaista. Tilastokeskuksen vuonna 2024 julkaiseman tuoreimman kansallisen väestöennusteen mukaan luonnollinen väestönkasvu (syntyneet-kuolleet) olisi koko tällä aikavälillä negatiivista, ja vähennystä väestöön tulisi noin puoli miljoonaa henkilöä. Maahanmuuton tuottaman väestönlisäyksen pitäisi siis olla lähes kolme miljoonaa eli keskimäärin 120 000 henkilöä vuodessa. Koska monet Suomeen muuttaneista muuttavat Suomesta myös pois, vuosittaisen maahanmuuton pitäisi olla vielä selvästi suurempaa. Maahanmuuton pitäisi siis olla vielä selvästi mittavampaa kuin 2020-luvun alun ennätyskassinä vuosina.

Suomen pitäisi olla entistä houkuttelevampi maa etenkin osaavan työvoiman ja opiskelijoiden osalta kovenevassa kansainvälisessä kilpailussa. Euroopassa käytännöllisesti katsoen kaikki maat tulevat kamppailemaan sekä työvoiman saatavuuden että ikärakenteesta johtuvan huoltosuhteen heikkenemisen ongelmien kanssa.

Työvoimaa 2000-luvun alussa paljon luovuttaneet itäisen Keski-Euroopan maat tarvitsevat siis kipeästi omat kansalaisensa, ja lisäksi monissa maissa elintaso on noussut niin, ettei lähtö vieraaseen maihin usein huonoihin työoloihin välttämättä enää kiinnosta. Globaalisti syntyvyyden lasku on lisäksi jo nyt muuttanut ja tulee vielä paljon muuttamaan yhä useamman maan väestökehitystä ja väestörakenteita. Vaikka maapallon väestö yhä kasvaa, potentiaalisia lähtijöitä ei ole jatkossa enää niin paljon kuin ennen, lähinnä Saharan eteläpuolista Afrikkaa lukuun ottamatta.

Vaikka kansainvälistä rekrytointia nyt tehdäänkin, Suomi ei tosi asiassa valitse maailmalta osaajiaan. Asia on toisin päin: kansainvälisesti liikkuvat koulutetut ihmiset valitsevat mahdollisesti Suomen vertaillessaan erilaisia mahdollisuuksia. Suomen maine maailmalla ei ole huono: käsitys maastamme onnellisten ihmisen yhteiskuntana on levinnyt laajalle. Ongelmamme on joutuminen tässä vertailutilanteessa samaan koriin muiden pohjoiseurooppalaisien maiden kanssa, jotka tunnetaan paremmin ja laveammin. Tässä joukossa, johon siis kuuluvat muiden Pohjoismaiden lisäksi Benelux-maat, Brittein saarten maat ja Saksa, Suomen vetovoimatekijät ovat valitettavasti vähäiset.

Koulutetun työikäisen väestön saamisessa Suomeen ei siis ole mitään itsestään selvää. Jos kahdeksan miljoonan asukkaan Suomen väestökasvutavoitteisiin – tai jo maltillisempiinkin – pyritään, onnistuminen edellyttää kovasti työtä.

Kansallisessa politiikassa ensimmäisen askeleen pitäisi olla merkittävä suunnanmuutos suhteessa pääministeri Petteri Orpon hallituksen politiikkaan. Suomen täytyisi suhtautua maahanmuuttoon positiivisesti ja ymmärtää tarve ponnistella toivotun kaltaisen maahanmuuton edistämiseksi. Suomeen muuttaneille täytyisi tarjota selkeä perspektiivi jäädä Suomeen ja päästä kohtuullisilla panostuksilla yhteiskunnan täysivaltaiseksi jäseneksi oikeuksineen ja velvollisuuksineen. Suomeen asettautumista kannattaisi tukea kaikkien maahanmuuttajaryhmien kohdalla kullekin ryhmälle parhaiten sopivalla tavalla. Käsitysten suomalaisuudesta pitäisi kehittyä niin, että kuka tahansa tänne muuttanut voi tuntea olevansa suomalainen ja tulla hyväksytyksi yhteiskunnan ja kansakunnan jäsenenä sellaisena kuin on.

Miten maahanmuutto muuttaa vastaanottavaa maata?

Meillä on taipumusta tarkastella väestökehitystä suurina numeroina, ja laskea niiden perusteella erilaisia suhdelukuja. Puhutaan esimerkiksi työikäisten tai työvoiman määrästä tai työllisten suhteesta ei-työllisiin. Tällainen yksinkertaistaminen aiheuttaa muuttoliikkeen yhteiskunnallisten vaikutusten aliarviointia. Sen seurauksena voidaan paitsi edetä kohti tulevaisuutta valmistautumattomana, myös päätyä vakaviin virhepäätelmiin, joiden nojalla toteutetaan vääränlaista politiikkaa.

Maahanmuutto 35 viime vuoden aikana on jo muuttanut Suomea. Jos ajatuksena on, että Suomen väestö yhä kasvaa, se tapahtuu entistä selvemmin nimenomaan kansainvälisen muuttoliikkeen kautta. Maahanmuuton aiheuttama muutos siis paitsi jatkuu, myös voimistuu. Siksi on tärkeä ajatella tämän kehityksen seurauksia laaja-alaisesti ja kokonaisvaltaisesti. On myös pohdittava asioiden ja ilmiöiden muutosta ja sen vaikutuksia pidemmällä aikavälillä sekä ilman valmiita arvoasetelmia. Muuttoliike ei ole hyvä tai huono asia, vaan laaja inhimillisen elämän kokonaisuus, joka tuottaa sekä etuja että haasteita.

Laajamittaisen Suomeen muuton seurauksena nykyistä paljon suurempi osa väestöstä olisi ensimmäisen ja toisen sukupolven eli Suomessa syntyneitä ulkomaalaistaustaisia. Yhä useammalla muuttoa Suomeen pitäisi hakea isovanhempien sukupolvea. Väestörakenteen muutos koskettaisi koko Suomea, mutta se olisi erityisen vahvaa suurimmilla kaupunkiseuduilla ja kasvukeskuksissa. Kahdeksan miljoonan asukkaan Suomessa vuonna 2050 joillain paikkakunnilla ulkomaalaistaustaisia olisi enemmän kuin suomalaistaustaisia, ja ne olisivat niin sanottuja majority-minority-kaupunkeja.

Kielellinen, uskonnollinen ja muu kulttuurinen moninaisuus olisi kahdeksan miljoonan Suomessa entistä mittavampaa ja monipuolisempaa. Pääkaupunkiseudulla ja muissa suurimissa kaupungeissa olisi etnisessä ja kulttuurisessa mielessä läsnä ”koko maailma”. Moni maahamme muuttanut ”suomalaistuisi” esimerkiksi kielellisesti ja elämäntavoiltaan, mutta pysyvien vähemmistöjen määrä kasvaisi ja niiden koko suurenisi. Monet yksilöt kokisivat olevansa jonkinlaisia etnisiä, kielellisiä tai kulttuurisia hybridejä.

Ylipäättään väestö olisi varsinkin kaupunkiseuduilla nykyistä enemmän ”kelluvaa”. Monet tulisivat Suomeen ja paikkakunnalleen vain muutamaksi vuodeksi palatakseen kotimaahansa tai jatkaakseen taas toisaalle. Entistä useammat eläisivät myös ylirajaista elämää, samanaikaisesti Suomessa ja kotimaassaan, jossa olisi usein myös osa perheestä. Suomi kytkeytyisi entistä vahvemmin globaaleihin verkostoihin, maailman tapahtumat olisivat entistä lähempänä Suomea.

Nopea ja mittava väestönkasvu kahdeksaan miljoonaan edellyttäisi laajamittaista asuntojen rakentamista. Alueita pitäisi kaavoittaa asumiseen ja muuhun rakentamiseen etenkin suurimissa kaupungeissa, mutta ylipäättään kaikilla kasvualueilla. Väestön ”kelluvuus” ja kulttuurien moninaisuus tuottaisivat myös erityyppisten asuntojen ja asuntojen hallintamuotojen kysynnän moninaistumista. Paineita kohdistuisi myös esimerkiksi liikennejärjestelmien kehittämiseen sekä energia- ja tietoliikenneinfrastruktuurin kestävyYTEEN. Onnistunut aluekehittäminen edellyttäisi entistä parempaa tietopohjaa ja sen tehokasta hyödyntämistä.

Asuinalueilla tapahtuisi kasvavaa eriytymistä, jota pitäisi ennakoida analyttisesti ja johon pitäisi vastata tietoperusteisesti. Vaikka ulkomaalaistaustaista väestöä asuisi entistä enemmän kaikkialla, jotkin alueet olisivat kuitenkin etnis-kulttuurisesti toisia selvästi moninaisempia. Joissain ryhmissä tapahtuisi nykyistä paljon vahvempaa alueellista keskittymistä. Riskinä olisi joissain tapauksissa etnis-kulttuurisen erilaisuuden ja sosioekonomisen huono-osaisuuden nykyistä vahvempaa kytkeytymistä ja sen alueellinen kiinnittymistä (segregaatiota).

Voimakas väestönkasvu tuottaisi myös suuren määrän lisää paitsi palvelujen tuottamiseen tarvittuja työntekijöitä myös palvelutarpeita. Monilla Suomeen muuttaneista olisi joko heti tai myöhemmin perhe ja lapsia. Nämä tarvitsisivat kasvatus- ja koulutuspalveluja sekä muita lasten ja nuorten palveluja. Heistä tulisi tulevaisuuden suomalaista työvoimaa, mutta samalla Suomeen muuttaneet aikuiset ikääntyisivät ja he tarvitsisivat omia hyvinvointi- ja

terveydenhuoltopalvelujaan. Kulttuuriset erot tuottaisivat palvelutarpeiden ja -odotusten moninaistumista, johon joiltain osin vastattaisiin eriytyvällä palvelutarjonnalla.

Väestönkasvu ja väestön moninaistuminen tuottaisivat uudenlaisia ihmissuhteita ja sosiaalisia verkostoja. Keskinäinen luottamus väestöryhmärajojen ylitse ei olisi itsestäänselvyys, vaan hyvien väestösuhteiden vahvistamiseen ja ylläpitoon pitäisi tehdä töitä. Yhdessä olemiseen ja tekemiseen niin työssä kuin kouluissa ja vapaa-ajalla pitäisi panostaa. Suomalaisuutta täytyisi kahdeksan miljoonan Suomessa entistä vahvemmin määritellä siten, että kaikki Suomessa asuvat voisivat kokea olevansa suomalaisia. Syrjintään pitäisi puuttua vahvasti, eikä rasismille saisi antaa yhtään tilaa.

Kasvava ja moninaistuva väestö tuottaisi myös kehityksen vastustajia. Monet kokisivat vieraantumisen tunnetta esimerkiksi omasta asuinalueesta, jonka koettaisiin muuttuvat liian nopeasti ja väärään suuntaan. Kansalaisten huolenaiheisiin pitäisi suhtautua vakavasti, jotta he hyväksyisivät elämänsä olosuhteet ja katsoisivat luottavasti tulevaisuuteen. Kaikkien suomalaisten keskinäisen yhteenkuuluvuuden tunteen vahvistamiseen täytyisi panostaa niin julkisen sektorin, kansalaisyhteiskunnan kuin jokaisen kansalaisen voimin.

Etnisesti ja kulttuurisesti moninainen Suomi ei ole viimeaikainen ilmiö eikä se ole ainoastaan maahanmuuton tuottamaa. Suomi on aina ollut monikulttuurinen maa. Viimeksi kuluneet 35 vuotta ovat kuitenkin muuttaneet Suomea paljon, ja tässä hahmoteltu väestökehitys muuttaisi maatamme vielä kovasti lisää. Tässä muutoksessa kolme asiaa nousee tärkeysjärjestyksessä ylitse muiden.

1. Yhteiskunta täytyy nähdä dynaamisena kokonaisuutena, jota niin kansallinen kuin kansainvälinen liikkuvuus määrittävät vahvasti. Suomi ei ole säiliö, vaan jatkuvasti muuttuva ja globaalisti eri puolille maailmaa kytkeytynyt kollektiivinen organismi.
2. Suomalaiset ovat jo nyt monenlaisia ihmisiä, ja etninen, kielellinen, uskonnollinen ja kulttuurinen moninaisuus lisääntyvät edelleen tulevaisuudessa. Kaikkien Suomessa asuvien on voitava kokea olevansa suomalainen. On myös osattava tehdä rajanvetoja sallitun, kielletyn ja siedetyn välillä avoimen yhteiskunnan hengessä ja luoda yhteenkuuluvuuden tunnetta.
3. Niin liikkuvuus kuin moninaisuus sisältävät sekä myönteisiä että kielteisiä asioita, ja lisäksi paljon sellaista, joka on vaikutuksiltaan neutraalia. Yksioikoinen ja arvoväritteinen tarkastelu tuottaa varmasti väärä tulkintoja, eikä niiden varassa voida tehdä oikeita päätöksiä. Moninaisen yhteiskunnan kehittäminen edellyttää tietoa ja sen hyödyntämistä sekä laajaa yhteiskunnallista keskustelua.

Lähteet

Martikainen, Tuomas, Pasi Saukkonen & Minna Säävälä (toim.) (2013): Muuttajat. Kansainvälinen muuttoliike ja suomalainen yhteiskunta. Helsinki: Gaudeamus.

Saukkonen, Pasi (2013): Erilaisuuksien Suomi. Vähemmistö- ja kotouttamispolitiikan vaihtoehdot. Helsinki: Gaudeamus.

Saukkonen, Pasi (2020): Suomi omaksi kodiksi. Kotouttamispolitiikka ja sen kehittämismahdollisuudet. Helsinki: Gaudeamus.

Saukkonen, Pasi (2023): Sallitaan, kielletään, siedetään – yhteiset pelisäännöt moninaiseen yhteiskuntaan. Helsinki: Magma.

Tuominen, Hanna & Matti Välimäki (2021): Suomi ja muuttoliikepolitiikan eurooppalaistuminen (1954–2020). Teoksessa Kimmo Elo (toim.): Suomi 25 vuotta Euroopan unionissa. Turku: Sigillum, 205–250.

Välimäki, Matti (2019). Poliittikaa kansallisten, kansainvälisten ja ideologisten reunaehtoien puitteissa. Suomalaiset puolueet ja maahanmuutto 1973–2015. Turun yliopiston julkaisuja Sarja C 481. Turku: Turun yliopisto.

Hankkeessa *Kahdeksan miljoonaa suomalaista vuonna 2050?* pohditaan Suomen ja kuntien talouden kasvun ja kestävyys tulevaisuutta kysymällä:

Mitä jos Suomessa olisi kahdeksan miljoonaa suomalaista vuonna 2050?

Mitä yhteiskunnallisia rakenteita Suomen pitäisi uudistaa ja mitä seurauksia selvästi suuremmasta asukasluvusta voisi olla? Miltä suomalaisuuden identiteetti voisi kahdeksan miljoonan Suomessa näyttää?

Hankkeessa osallistetaan eri alojen asiantuntijoita, maahanmuuttajia ja nuoria. Hanke tuottaa ennakointianalyysin, monipuolisen vision ja vaikutusten arvion siitä, miltä kahdeksan miljoonan asukkaan Suomi vuonna 2050 voisi näyttää ja mitä muutoksia sen saavuttaminen vaatisi.

Lisäksi hanke tavoittelee yhteiskunnallisen keskustelun herättämistä Suomen positiivisesta tulevaisuudesta.

mdi.fi/kahdeksan-miljoonaa-suomalaista